

Авторски права и уважение – какво трябва да имаш предвид, когато използваш материали, създадени от други хора?

ТЕМА: Авторски права и уважение – какво трябва да имаш предвид, когато използваш материали, създадени от други хора?

ЦЕЛИ:

ОБРАЗОВАТЕЛНИ:

- ✓ да знаят какво е интелектуална собственост и авторското право като вид интелектуална собственост;
- ✓ да умеят да уважават правото на автора в интернет;
- ✓ да знаят какво трябва да правят, когато използват нечия интелектуална собственост.
- ✓ да знаят нормативната уредба;
- ✓ да могат да изграждат и отстояват собствена позиция;

ВЪЗПИТАТЕЛНИ:

- ✓ възпитаване на уважение към другия (непознатия в интернетата) независимо от това дали го познаваме или не; възпитание на уважение на неговите творения

ХОД НА УРОКА

В днешно време дори и малките деца използват компютри, таблети и смартфони. Толкова много сме свикнали с интернета, че дори не се замисляме, когато търсим, сваляме и използваме информация. А интелектуалната собственост е творение на нечий човешки ум – нещо, което човек произвежда със своя мозък и творчески умения и най-важното е защитена от закона. Малко хора се замислят за това.

Авторското право е вид интелектуална собственост. Отнася се към литературни и художествени произведения, романи, аудио-визуални творби. Авторските права възникват автоматично със създаване на произведението.

Нека разгледаме следните въпроси:

1. Еднакви ли са авторските права по целия свят?

В наши дни авторското право е почти едно и също навсякъде по света. Действително, авторското право има териториален обхват и може да се различава в отделните страни, доколкото всяка държава е свободна сама да определя конкретния обхвата на закрила, който ще прилага на своята територия, освен ако не е обвързана от международен акт. Авторското право защитава произведенията на литературата, изкуството и науката, като предоставя на техните автори набор от имуществени и неимуществени права.

2. Кой притежава авторското право и какви са ползите от авторското право за създателите, правноносителите, потребителите, икономиката и културата като цяло?

В общия случай носител на авторското право е физическото лице, създало произведението, наречено „автор“, но съществуват и изключения (законови или договорни), при които авторското право може да възникне и за друго лице, физическо или юридическо, наречено „носител на авторското право“, както например, при създаване на компютърни програми или бази данни в рамките на трудов договор или когато произведение е създадено по поръчка и е уговорено, че съответните правата ще възникнат директно за възложителя. Авторското право върху произведение, създадено от две или повече лица, им принадлежи съвместно и поравно, освен ако не е уговорено друго. В случая на сборно произведение, авторското право принадлежи на физическото или юридическо лице, което е извършило подбора или изготвянето **на сборното произведение**, като авторското право върху отделните части, включени в него, принадлежи на отделните автори. Авторското право върху произведение, създадено в рамките на трудово правоотношение (с изключение на компютърни програми и бази данни), или по поръчка по принцип принадлежи на автора (освен ако в договора не е уговорено друго). Работодателят или възложителят обаче има изключителното право да използва това произведение

във връзка с обичайната си дейност или за целите, за които е поръчано създаването на произведението.

В случаите на създаване на компютърни програми или бази данни авторското право по принцип възниква за работодателя, но в трудовия договор може да бъде уточнено, че ще възникне и за автора

3. Автоматично ли получавам авторскоправна закрила, например, ако направя снимка с телефона си или за да получа закрила е необходимо да регистрирам произведението си?

Авторскоправната закрила произтича автоматично от акта на създаване на произведението и неговото обективиране и не изисква последващи действия по регистрация. Като се има предвид горното, лицето става автор на фотографията в момента на нейното създаване, доколкото тя е резултат от неговата *творческа* дейност. За разлика от някои национални законодателства, които изискват някакъв вид регистрация, за да бъде възможна защитата на авторското право срещу нарушители, българският Закон за авторското право и сродните му права, е много демократичен и не налага подобни задължения на авторите. Още повече, че цитираният закон съдържа презумпция за авторство, която предвижда, че стига едно лице да е посочено като автор по обичайния за това начин, тежестта за доказване на противното, когато се оспорва това авторство, е върху оспорващата страна. В този контекст доброволно депозиране на произведението, например при нотариус, може да се използва като важно доказателство в хода на съдебен спор относно датата на създаване и авторството, без регистрацията да е предпоставка за позоваване на авторското право.

4. Какви действия съставляват нарушение на авторски права? Мога ли да си навлека неприятности, ако наруша авторски права? А ако не съм знаел, че използвам произведение, което се ползва с авторскоправна закрила?

Нарушение на авторско право е налице, когато например някой използва, копира или преработва защитено произведение без съгласието на носителя на авторското право. В България нарушението на авторско право може да доведе до ангажиране на гражданска, наказателна и административно-наказателна отговорност на нарушителя (при случаи на по-дребни нарушения).

5. При какви условия мога да използвам защитено с авторско право чуждо произведение? Казаха ми, че за използването на чужди творби е необходимо само да се цитира авторът и тогава използването е винаги позволено?

По принцип лице, което иска да използва защитено с авторско право произведение, следва първо да получи съгласието на автора или носителя на авторското право. Авторите и носителите на авторски права предоставят своето съгласие за законно използване на техните произведения посредством лицензионен договор, който в случаите на отстъпване на изключителни права трябва да е в писмена форма. По принцип тези договори съдържат конкретните условия, при които защитеното произведение може да се използва, като например срок, територия и пр. Българското законодателство в областта на авторските права предвижда също така и ограничен списък от изключения, при които е възможно свободно използване на чуждо произведение със или без заплащане на възнаграждение. В тези изрично изброени в закона случаи чуждо произведение може да се използва свободно за определени цели и в определен обем при посочване на името на автора и източника. Важно е да се отбележи, че тези изключения не се прилагат по отношение на компютърни програми.

6. Имам ли право да използвам защитено музикално произведение като саундтрак на домашен видеоклип, който съм заснел и искал да ъплоудна на платформа за видеоклипове?

Крайният потребител има право да използва защитено музикално произведение като саундтрак в домашен видеоклип, в случай че преработката,

синхронизацията и възпроизвеждането се осъществява при условията на свободно използване, като например за лично ползване, с нетърговска цел, с научна или образователна цел. В случай, че потребителят обаче иска да ъплоудва видеоклипа на видеоплатформа, той следва да получи съгласието на авторите и/или на носителите на авторските права върху музиката, тъй като ъплоудът изисква да бъде направено копие на произведението и да бъде предоставен достъп до това копие на неограничен брой потребители, които действия не попадат в обхвата на свободно използване.

7. Имам ли право да дам копие на защитено с авторско право произведение на член от семейството или на приятел?

Ако желаете да дадете на член от семейството или на приятел Вашия собствен екземпляр от защитеното произведение, имате това право, тъй като авторското право върху конкретния екземпляр се е изчерпало, когато за първи път сте го закупили. Нямаме право обаче да правите копия на собствения Ви екземпляр с цел да ги раздавате на членове на семейството или на приятели.

8. Имам ли право да даунлоадвам от Интернет защитено с авторско право произведение има ли значение каква технология се използва и дали свалям само части от произведението?

Имате право да свалите от интернет едно защитено с авторско право произведение, в случай че това Ви е разрешено от автора или носителя на авторското право или се сваля за лично ползване от легален източник. Всяко друго неразрешено сваляне от интернет на защитено с авторско право произведение е забранено по закон, независимо от използваната технология.

9. Какво представляват Техническите средства за защита и имам ли право да ги заобиколя, за да си изготвя копия за лични цели?

Техническото средство за защита е технология или устройство, което възпрепятства извършването на действия, които не са разрешени от автора или носителя на авторското право върху защитеното произведение и позволява контрол върху произведението от автора или носителя на авторското право

посредством код за достъп, заглушаване на сигнала или друг подобен механизъм за контрол. На потребителите не е разрешено да преодоляват техническите средства за защита, в т.ч. с цел създаване на копие за лично ползване, и, ако го направят без съгласието на носителя на правото може да им бъде потърсена отговорност. В определен брой изрично предвидени случаи на свободно използване на ползвачи се с авторскоправна закрила произведения, потребителят може да поиска от носителя на правото да му осигури достъп до конкретното произведение до степен, необходима за този вид използване .

10. Нарушавам ли авторски права, ако гледам филм чрез онлайн стрийминг вместо да го доунлоадвам от Интернет?

Съгласно действащото българско законодателство потребител, който гледа филми чрез стрийминг от неоторизиран източник, формално извършва нарушение на авторски права чрез изготвяне на временно копие на част от произведението в процеса на стрийминга. Поради своя инцидентен характер и ниската степен на засягане на правата на авторите или правоносителите, тези деяния не би следвало да водят до ангажиране отговорността на крайния потребител. Действителното нарушение на тези права се осъществява от неоторизираната платформа, която възпроизвежда трайни копия на защитени произведения, и предоставя онлайн достъп на неограничен брой потребители, с което съществено уврежда законните интереси на правоносителите.

12. Ако защитени с авторско право произведения са включени в мои постове в Интернет автоматично от платформи на социални медии, нося ли отговорност за това и това съставлява ли нарушение на авторски права? Ами ако аз предоставя линк към тях или ги вградя в моя собствен уебсайт или блог?

Ако защитено произведение бъде включено автоматично от социална медийна платформа в поста на потребител на база на предварително зададени от социалната медийна платформа настройки, от потребителя не следва да се търси отговорност за нарушение на авторски права. Ако обаче това се случи

на база ръчни настройки, зависещи от волята на потребителя, от него може да се търси отговорност. В случай, че потребителят предоставя линкинг или фрейминг на произведения в своя собствен сайт или блог към произведения, които вече са били съобщени на публиката от правоносителя на друг уебсайт, потребителят не следва да носи отговорност.

13. Моят аватар е базиран на любимата ми филмова звезда, анимационен герой или спортен отбор. Заради това мога ли да си навлека неприятности, свързани с нарушение на авторски права?

От потребители, които са базирали своите аватари на изображения на филмови звезди, анимационни герои или спортни клубове, може да бъде потърсена отговорност за нарушение на авторски права или нарушение на правата на личността.

15. Как да разбера дали дадено произведение се предлага онлайн законно или незаконно?

Потребителите следва да бъдат проактивни, когато се опитват да разберат дали едно произведение се предлага законно или незаконно онлайн. Липсата на ясна информация за авторите на произведенията и за режима на тяхното използване е ясна индикация, че произведенията не се предлагат законно онлайн.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА ЧАСТ

Какво можем да заключим накрая? Трябва да се уважава правото на автора за неговото творение. Трябва да сме уважителни, да спазваме не само закона, а и етичните норми.

Използвани материали:

<https://euipo.europa.eu> – сайт за Насърчаване и поддържане на стойността на интелектуалната собственост

Изготвил: Галя Михайлова Чоранова, гр. Белене, СУ „Димчо Дебелянов“